

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

IDUN

PRAKTISK VECKOTIDNING
FÖR
KVINNAN OCH HEMMET

Stockholm. Iduns Truckeri Aktiebolag

N:r 40 (355)

Fredagen den 5 oktober 1894.

7:de årg.

Prenumerationspris pr kvartal:
Idun ensam ..... kr. 1 50
Iduns Modetidning jämte ko-
lorerade planscher..... 1: 50
Iduns Modet. utan kol. pl. ... 1: —

Byrå:
Klara Södra Kyrkog. 16, 1 tr.
Allm. telef. 61 47.
Prenumeration sker å alla post-
anstalter i riket.

Redaktör och utgifvare:
FRITHIOF HELLBERG.
Träffas säkrast kl. 2—3.
Redaktionssekr.: J. Nordling.

Utgifningstid:
hvarje helgfri fredag.
Lösnummerpris 15 öre
(lös:n endast för komplette.ingar.)

Annonspris:
35 öre pr nonpareillerad.
För »Platssökande» o. »Lediga platser»
25 öre för hvarje påbörjad tialst stafv.
Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.

Hilma Angered-Strandberg.

Den poetiska och musikaliska begåfningen inom Strandbergska släkten har långa anor. Och ej blott de stora namnen på den manliga sidan vittna om denna begåfning. Flere ättmödrar — af hvilka en tillhörde släkten Carelius, från hvilken man har 1700-talets än i dag populära *Hönsgummans visa* — hafva flytande skrifvit vers, liksom många kvinnliga ättlingar. Det är därför eget att den enda af dessa, hvilken gjort sig bemärkt inom vår litteratur, aldrig skrifvit den minsta lilla vers, medan däremot kanske ingen af våra svenska författarinnor, utom Selma Lagerlöf, har en så utpräglad individuell prosastil som Hilma Angered-Strandberg. Troligen hafva anlag från mödernessläkten hos henne modifierat det Strandbergska lynnet så, att lyriken endast stannat inom hennes allmänna temperament, medan det förhärskande anlaget i hennes diktargåfva blef verklighetsinnet.

Hennes far, som tillhörde den sörmländska grenen af den gamla svenska präst- och embetsmannasläkten Strandberg, var justitie-

rådet C. G. Strandberg, kusin till skalden Talis Qvalis och sångaren Olof Strandberg. Han var själf en framstående vitter författare, medlem af Svenska akademien och, under de sista åren af sitt lif, dess sekreterare. Modern var dotter af häradshöfding Helleday och dennes första hustru, en skånsk prästdotter af en ursprungligen tysk släkt, Christina von Bildstein. Hon lär ha ägt en ovanlig andlig begåfning, ett i hög grad rikt och individuelt skaplynne. Genom bildningens finhet, genom stora intressen och varmblodig liffullhet stod hon långt öfver sin omgifning och långt före sin tid. Hennes öde blef det, för den kvinnliga öfverlägsenheten ej ovanliga, att genom den obrukade och därigenom själfförärande, andliga energien tidigt gå bort — hon dog blott 35 år gammal — samt att efter döden bli förstådd som den utsökta undantagsvarelse, man för sent lärt sig uppskatta.

En af hennes söner, Gustaf, var sjöofficer och rikt utrustad med de lysande, yttre och inre, egenskaper, det djupa kraf på lif i stora former, hvilket man brukar anse känneteckna en »renässans-

Exemplet, understödt af kärlekens förmaning.
Är främsta villkoret för mänskoandens daning.

J. O. Wallin.

gestalt». Öfverstlöjtnant i amerikansk tjänst under sista kriget, slutade han där genom en sagolik bragd sitt fantastiska lif, från hvilket det utgick en personlighetens glans, som ännu ej bleknat i hans samtidas minne. Hans systerdotter, Hilma Strandberg, hvilken som han af ödet fördes till det stora, uppslukande landet i väster, synes likaledes andeligen hafva tagit arf efter denna Christina von Bildstein, med den starka personligheten, det djupa hatet till det halfva och oäkta i tillvaron. Och liksom för morbrodern har för Hilma Strandberg hennes lufs flesta konflikter uppstått ur denna lidelse för verkligheter.

Hilma Strandberg, äldst af fem syskon, föddes den 10:de juni 1855. Hon undgick den för en utpräglad begåfning alltid hämmande långa, regelbundna skoluppföstran. Dels undervisades hon hemma, dels ett par år i normalskolan. Sedan var hon några år i fröken E. M. Rappes helsepension på Sjöholmen och till sist afslutades hennes uppfostran genom några års lektioner i Karlskrona, där hon tillika infördes i sällskapslifvet. I sitt femtonde år hade hon redan förlorat sin älskade mor, vid nitton miste hon äfven sin far. Hon vistades nu några år hos vänner och väns vänner till föräldrarna i Skåne och Blekinge. Denna ställning, som mången skulle ansett angenäm, kunde Hilma Strandberg — med sin starka håg till frihet och arbete — ej finna sig i. Ehuru från alla håll ifrigt afrädd, slutade hon sitt bekväma lif på de högadliga herregårdarne och begaf sig till Stockholm. Där tog hon, efter ett våldsamt arbete, på våren 1876 telegrafistexamen samt kom samma höst ut på förordnande till västkusten. Denna blef nu hennes egentliga hembygd, ehuru hon äfven på andra håll hade förordnanden, tills hon slutligen 1883 blef ordinarie telegrafist i Fjällbacka.

I den stora, andliga ensamheten där började en stark inre utveckling. Hon hade redan under sina förordnanden lärt känna västkusten från olika håll, samt älskade djupt den stora ödsligheten, där de röda klippornas, i ständigt samma rytm upprepade, linier, hafvet med dess storhet och växling, färgspelet med dess outtömliga förnyelser af haf och klippor äro naturens hela innehåll. Hennes själ drack, enligt hennes egna ord, in allt: »ödslighet, sälta, vind, vidder, klippor och vågor». Och under den långa vinterns ensamma kvällar hade hon god tid att bilda sin litterära smak och sin framställningskonst genom äldre, men i synnerhet yngre litteratur, främst svensk, norsk, fransk och rysk. Människolifvet fick för henne snart ett spännande intresse, sedan hon lärt sig se karaktärer och öden i samband med den natur, af hvilken kustbon har sina lifsvillkor. Slutligen blefvo intrycken så starka, att de tvingade sig fram på papperet.

Redan vid sjutton år hade Hilma Strandberg börjat skriva sagor i den vanliga flick-symbolikens anda. Vid tjuogoett år hade hon en natt fått en novell så färdig inom sig, att hon störtade upp och skref till ljusan dag, då hon, fast med värkande hjärna och bultande pulsar, hade den nedskrifven. Den kallades *Neledalens älfva* och trycktes några år efter under märket *Elma* i G. H. och S. Tidning, där sedan flera af hennes noveller publicerades. Nämda förstlingsnovell väckte lifligt intresse genom dess

lifliga, halft romantiska och halft realistiska skildringar. En outtömlig uppfinningsförmåga, för hvilken det var en lek att dikta hop långa, »spännande» romaner, skulle troligen fört en mindre kritiskt anlagd natur in på allfarsvägen inom litteraturen. Men Hilma Strandberg ställde sitt mål högt och slutade tidigt det skede af sitt författarskap, där hon tecknade lifvet efter de böcker hon läst och de drömmar hon drömt.

Lifvet gaf henne nu uppenbarelser i första hand och med sin stora, klara blick sökte hon att genomtränga dessa uppenbarelser, att gå från ytan af tingen till deras inre väsen och att sälunda i allt djupare mening närma sig naturen och sanningen, samt att allt mer utbilda sin af naturen fasta, sammanträngda och äkta stil. Framför allt sökte hon komma närmare sig själf i förstående, detta förstående ur hvilket hon kände att diktaren ytterst måste hämta förståelsen af andra. Men att förstå Hilma Strandberg har för henne själf och för andra varit en invecklad uppgift.

Öfverst i hennes skaplynne svallar den lyriska rörligheten, den nervösa känsligheten, den outhärligt arbetande och omgestaltande fantasien, ur hvilka födas de snabbt växlande stämningar, de häftiga öfvergångar från ytterlighet till ytterlighet, hvilka beredt henne själf och andra så många öfverraskningar. Till detta lynne hör det behof af växling, äggelse, färg på tillvaron, hvilket för hvardagsnaturer så ofta ter sig som lättsinne eller anspråksfullhet, medan det för konstnärnaturer är ett lika bjudande lufsbehof som mat och dryck.

Djupast finnes hos Hilma Strandberg tvenne grundströmningar: oändlighetskänslan, mystiken, som under de flesta tider af hennes lif gjort henne starkt upptagen af religiösa problem, samt ett utprägladt matematiskt och logiskt anlag. Detta anlag yttrar sig ofta som en sönderdelande kritik, hvilken genomskådar och hänsynslöst blottar utan att lämna några illusioner kvar. Allra mest afgörande äro dock en iakttagelseförmåga, hvilken blixtnabbt slår ned på det kännetecknande, samt en egen art af humor — karaktäriserande med starka, skarpa konturer och storstilad träffsäkerhet.

Hos människor med verklighetssinne i ordets stora mening är oftast begäret att lefva, lifspänstigheten outrotlig. »Den kan,» säger Hilma Strandberg, »vrida och vända på mycket inom det rörliga kaos, som kallas själ. Jag vet själf huru det kan advocera inom en för att man skall nå fram till det starka, pulse-rande lifvet, till en enhetskänsla, i hvilken man föreställer sig att man skulle bäst slå ut, omsätta sina krafter, verka, lefva.»

Hilma Strandberg har en påfallande temperamentslikhet med Sonja Kovalevsky. Och som ett för båda egendomligt drag må omtalas, att Hilma Strandberg, som annars alltid kände sig vara den genomskådande, inför Sonja K., fann sig vara i den grad »röjd» att hon först kände sig själiskt genomskinlig under de närsynta ögonens underbara blick; sedan tyckte hon sig andligen bit för bit lösas upp och smälta bort till ett intet, en psykisk förnimmelse, som slutligen öfvergick i ett fysiskt illamående så våldsamt, att hon nästan svimmade och blott med största ansträngning kunde gå hem. Den enda gång Hilma Strandberg känt sig lika »upptäckt»

var genom en annan ryss, nämligen Turgenjeffs själfbiografiska meddelanden. Hon kände nämligen alldeles igen sitt eget skaplynne i dessa »konstiga, motsägande glimtar, känslor, fantasier, midt under det handligen var något helt annat.»

Hos sig själf, som hos andra, i det enskilda lifvet och som författare drifves hon emellertid af sitt centrala karaktärsdrag, verklighetssinnet, att skilja det oäkta från äkta, att frigöra det karaktäristiska från det tillfälliga. Men, som hon en gång skref, när det centrala i afgörande ögonblick bryter fram hos en personlighet, då höjes alltid ett härskri, äfven af dem, som teoretiskt anse sig djupt öfvretygade om personlighetens rätt att vara sig själf.

Hilma Strandberg hade redan hört detta härskri vid viktiga skeden i sitt lif, men aldrig hört det så öronöfvande som när hon med skissen *Nitälskan* vände sin kritik mot de samhällsförhållanden i hvilka hon lefde. Hon blef så bemött, att det var henne en obeskriflig lättnad, när hon blef bjuden en plats i G. H. och S. Tidning) där hon (efter från telegrafisttjänsten erhållen tjänstledighet, arbetade ett år, hvarunder hon inom familjen Hedlund erhöi sympatiska och trofasta vänner för lifvet. Till följd af sjuklighet slutade hon det regelbundna arbetet i tidningen och sedan hon ännu ett år kvarhållits i Göteborg af sin sjukdom, återvände hon 1886 till tjänsten i Fjällbacka.

Hennes lif där hade nu fått ett stort, nytt innehåll. Under en sommar, då några artister bildat »koloni» vid västkusten, lärde Hilma Strandberg känna en ung målare, Hjalmar Angered, som, utgången ur ett arbetarhem, hade studerat vid konstakademien i Stockholm. Han drömde om en konstnärlig framtid liksom Hilma Strandberg om en litterär. Ingendera hade någonsin mött ett så djupt förstående för sina drömmar och tankar som hos den andra, och det dröjde icke länge innan de kände att, om de också skulle offra drömmarne för ett lif tillsammans, skulle ett sådant offer dock vålla dem mindre lidande än ett lif utan hvarandra.

Nu följde ett par, genom lycka och arbetsglädje, soliga år. Några under märket *Skjalf* tryckta noveller hade redan 1885 framkallat omdömet, att Sverige höll på att få en Kielland, och när Hilma Strandberg 1887 samlade och i eget namn utgaf en del af de i tidningar, tidskrifter och kalendrar spridda skisserna till en bok, *Västerut* — hennes första och hittills enda — blef hon af de flesta yngre författarne och författarinnorna, liksom af den mer utvecklade publiken, genast erkänd som en i hög grad ursprunglig, kraftig och löftesrik debutant. När hon sedan, på nyåret 1888 i Stockholm, kom i personlig beröring med författarvärlden, vann hennes friska, varma, öppna och liffulla väsen samma sympatier som hennes diktning. Mången beklagade hennes afsikt att på hösten lämna Sverige för Amerika, där hennes fästman sedan ett år arbetade för att skapa ett hem. De, som varnade för svårigheterna, märkte dock snart att hon själf såg dem allra klarast. Men hennes lif var »en enda längtan», skild från hennes fästman, och som en äkta kvinna valde hon därför att lämna alla sina ljusa framtidsutsikter här hemma för det ovissa lifvet med honom i den nya världen. Hon kom till New-York den 18 september 1888, vigdes omedelbart och började genast den oaffätliga kamp för tillvaron

som pågått tills detta år i juli, då hon återvände till Sverige.

För Hilma Angered-Strandberg, som aldrig hade varit längre utomlands än i Köpenhamn, erhöi den nya världen ett dubbelt fängslande intresse, och de skildringar hon gifvit därifrån, dels i Handelstidningen, men framför allt i sina spirituella, liffulla bref till vänner i hemlandet, äro ofta små kulturbilder af bestående värde. Själva datum på dessa bref har varit betecknande. Månader hafva stundom legat mellan början af ett bref och dess avslutande: tider af arbetslöshet, af svår sjukdom hafva vållat afbrottet. Och alltid har det varit mellan slitet vid »spisel, diskbalja och tvättkar», som hon lämnat dessa skildringar, mellan hvilka rader man läst, att hade icke diktarsinnet och kärleken gifvit spänstighet och bärkraft, skulle hon med all säkerhet dukat under. Af naturen opraktisk, har hon de flesta tider måst lefva en svensk arbetarhustrus, för en fint bildad kvinna dubbelt tunga, lif, för att möjliggöra att mannens arbetsförtjänst skulle räcka. Ty hon hade aldrig råd att betala den praktiska hjälp, hvilken skulle satt henne i stånd att omedelbart bidraga till lifsuppehållet, genom att hon fått följa diktarhågen, hvilken ömsom svällde med brusande styrka inom henne, under det hon fylldes af alla de nya intrycken, ömsom sinade genom ständiga farhågor, ständigt nya planer för lifsuppehållet, ständigt ny öfveranstängning. Ofta var det med svidande smärta, som hon undrade, ifall hennes vittra bana verkligen var stäckt, innan den knappt börjat. Hon hann på månader ej se i en bok; jämbördigt umgänge hade hon ej råd till, och hade hon ej ägt sin man, »som förstod allt,» skulle hon på halfår ej kunnat utbyta en tanke med någon bildad människa.

Hon skickade sin första korrespondens till Handelstidningen under förhållanden, som emellertid visa, att hennes andliga spänstighet var nästan outslitlig. Hon skildrade där en republikansk hundraårsfest, till hvilken hon icke haft råd att köpa biljett, utan iakttog festligheten genom att — stå nio timmar på en tunna och sedan beskrifva dem skrifvande på golfvet i ett glödhett vindrum utan bord eller stolar!

Tvåne barn föddes. Det ena var dött redan före födelsen. Det andra, en liten flicka, som för de kämpande makarne blef deras sol, deras allt, dödades på ett par timmar af den oerhörda hettan i Philadelphia under sommaren 1892. *Iduns* läsare hafva säkert känt, huru mycket personligt lif, som gömmas i den skildring af *En moder*, hvilken nyligen här varit offentliggjord. Då de dåliga tiderna började göra sig kännbara i Philadelphia och mannen därigenom miste det arbete — crayonporträttering — med hvilket han hittills försöjt dem, begåfvo sig makarna på våren 1893 till Chicago. Där fick Hilma A.-S. arbete i svenska utställningen och efterträdde sedan friherrinnan Rappe som svenska dame-komiténs representant. Hon kallades äfven till medlem af författarkongressen och höll föredrag vid den lutherska kongressen: »Om Sverige och den lutherska kvinnan» samt skref flitigt bref om utställningen till Handelstidningen.

Den fleråriga, oerhörda andliga och kroppsliga ansträngningen fick emellertid sin råga, genom fjolårets feberaktiga arbete, och detta sista år har varit en enda sjukdomstid för Hilma Strandberg. När hon kände sig oförmögen att ännu en sommar utihärdas klimatet i Amerika, beslöt hon sig efter en svår strid att följa sina vänners bön och resa hem, framför allt emedar hon fann, att hon som sjuk endast ytterligare ökade mannens svårighet att erhålla

ens tillfälligt arbete under den nu pågående oerhörda krisen i Amerika, där blod och brand höra till dagens ordning, och där västern är ett kaos af nöd och förtviflan.

Hilma Angered medför hem utkastet till en stor roman, *Horisonter*, i hvilken hon ämnar skildra svenskarna mot bakgrunden af det amerikanska lifvet, hvilket trots allt är fängslande för naturer som Hilma A.-S., genom dess spännande allvar på lif och död. Jämte af saknaden efter den trofast hängifne maken, drages hon åter till västern af samma känsla, som kommer skärgårdsbon, hvilken hamnat i en insjövik, att längta till hafsstormarna.

Kan Hilma A.-S. skrifva *Horisonter* färdig, då får vår litteratur en bok, utan motstycke inom densamma: skildringen af en svensk-europeisk kultur människans yttre och inre erfarenheter, då det amerikanska lifvets hvirvel griper henne, omdanar eller förintar hennes lefnadsvanor, lifsåskådningar, ideal och förhoppningar — en bok, som Hilma A.-S. har de bästa förutsättningar att skänka oss, ifall hennes hittills oförbränneliga andliga energi kan hålla henne uppe, och ifall det redan framskridna bröstlidande, af hvilket hon tyvärr är angripen, kan komma att botas.

Ellen Key.

Septembervår.

Till tärnorna!

September binder sina sista kransar
Omkring den sång, vi sjunga er i dag:

Re'n famnar vintern sommarens behag,
Från grenen bladets gyllne flinga dansar,

Och frostens lie slår sitt silfverslag...

Men årets skiften stifta icke lagar
För mänskohjärtan som för markens strå;

Må vårens lof vi höja här ändå
Och blicka hoppfullt emot sommar-dagar

Med nya blommor under himmel blå.

Här står ju redo midt uti vår skara
Den unga flock, som framtidslöftet är,
Slå upp ditt öga fullt, du tärna där,
Att vi må fråga, och att det må svara,
Hvad sommardagen i sitt sköte bär!

Att vi må fråga, om i blida stunder
I viljen dela lifvets glam och lek.
Där finns ett drömslott till för ras och smek,
För stora barn ett nytt barnkammer-
under,
Af diktens trollväf byggt och sagans ek.

Att I mån svara: Ja, vi vilja sjunga,
Vi vilja le och dansa liksom I.
Som förr vi gärna skola stå er bi,
Vi äro alla lyckliga och unga,
Och sagans drömslott älska äfven vi.

Att vi må fråga, om i tunga tider
I viljen dela arbete och strid.
Bak' drömmens slott en öde stig tar vid,

Igenom törne ofta nog den skrider,
Och foten sargas lätt å stenig lid.

Att i mån svara: Ja, vi vilja bära
Tillsammans äfven lifvets arbetsdag,
Som förr att läka stridens skarpa slag,
Som förr att älska och att offer lära —
Vi vilja dela, dela öfver lag!

Slå upp ditt öga fullt, du unga tärna,
Slå upp det stolt: du är en ädel vår!
Om sådan redan späda brodden står,
Vi en gång vilja skåda skörden gärna,
När den till sist i gyllne mognad går.

Vi männer äro lifvets frågetecken,
I kvinnor ären likavisst dess svar.
Vi syfta blindvis. Hvar är målet, hvar?
Vi famla framåt — och i händern räcken,
Och vägen ligger banad där och klar.

September binder sina sista kransar
Omkring den sång, vi sjunga er i dag;
Men vårens löfte är oss till behag,
Vi tydt det bakom edra ögonfransar,
Vi sport det genom edra hjärtans slag...

Johan Nordling.

Arbetarhem.

Under denna rubrik fann redaktionen i våras i en norsk tidning en uppsats, som syntes oss innehålla mycket tänkvärdt. Den rörde sig emellertid uteslutande om norska förhållanden, hvarför vi vände oss till en svensk (och speciellt stockholmsk) auktoritet i hithörande ämnen, lärarinnan vid Klara folkskola fru **Sofi Nilsson**, känd för sina grundliga insikter om och sin verksamhet för hufvudstadens skolkök samt sitt utgifna arbete: »Hushållslärens första grunder». Fru Nilsson åtog sig godhetsfullt att bearbeta den nämnda uppsatsen för svenska förhållanden och har nu sändt oss följande färträffliga artikel, en till alla väsentligare delar fullt självständig studie öfver ett svenskt (stads) arbetarhems ekonomi, hvilken, som vi hoppas, bör vara af både intresse och gagn för våra läsarinor. Om och ju dessa till största delen återfinnas inom samhällslager, där icke ett så strängt ekonomiserande larivas, kunna de dock ge välsignelserika inflytelser genom de tjänarinnor, som engång lämna deras hem för att bilda egna.

* * *

Arbesförmannen Karl Olsson, 35 år gammal, är en pålitlig och bra arbetare. Då han växte upp, var han rätt svag, så att han tidigt måste vänja sig vid att tänka på sin hälsa, hvilket gjorde, att han i unga år blef absolutist, något som han senare alltid var glad åt. Han gifte sig tidigt och hade då lagt af så mycket, att han utan skuld kunde inrätta sitt lilla hem efter blygsamma fordringar.

Hustrun Märta kom som 18-årig flicka från landet för att söka tjänst i hufvudstaden. Hon presenterade sig i svart silkeschallet och solida, hemväfda kläder från topp till tå och talade om, att hon kunde väfva och spinna, men ingenting annat. Doktorinnan

Gynna det svenska arbetet!

Köp edra **Korsetter** i Svenska Korsettfabrikens utställning, 11 Hamngatan 11, hörnet af Norra

Jansson & C:ij

Berg, hos hvilken hon sökte tjänst, var själf mycket hemma i hushållsgöromål. Hon tyckte mycket om Märta's rödblommiga ansikte och beslöt att lära upp henne till en duktig tjänarinna. Märta stannade i denna tjänst, tills hon 5 år senare gifte sig med Karl Olsson.

Tack vare fru Berg, som alltid tog sig af sina tjänarinnors ekonomi och därför hvarje månad själf bar jungfruns lön på banken — hon hade funnit, att sparsambetsandan ofta kom öfver jungfrurna, först sedan de börjat att sätta in på sparbanken — kunde Märta lämna sin tjänst med en kista full af präktiga kläder och 150 kr. kontant i sparbanken.

På sin matmors inrådan köpte Märta af en jungfru, som skulle resa till Amerika, en symaskin för 30 kr., och på en auktion en strumpstickningsmaskin för 20 kr. För de öfriga penningarna köpte hon 2 buntar väf till lakan och örngått samt väf till handdukar och sängkläder.

Karl Olsson märkte snart, att hans hustru hade medfört honom en god hemgift, ty genom hennes flitiga fingrar blef huset snart försedt med lakan, örngått, handdukar, kuddar, madrasser, täcken m. m.

Karl och Märta ha snart varit gifta i 10 år och ha 3 barn. Han förtjänar 1,000 kr. om året. Hälsa och välstånd hvilade öfver hela familjen, öfver hus och hem. Solen skiner så vänligt in i den trefliga kammaren ute på Kungsholmen, hvarifrån man har en härlig utsikt öfver Mälaren. Uti i det rymliga köket höres ständigt surret från symaskinen. Märta har längesedan funnit, att den utgör en blygsam, men säker inkomstkälla i hennes hus. För att få penningar till tyg och strumpgarn syr eller stickar hon för betalning. Hon har räknat ut, att hon förtjänar omkring 1 kr om dagen och ändå hinner att sköta hushållsgöromålen.

De bo nu i närheten af fabriken, och det värsta är, att där finnas så många elaka barn och slarfviga fabriksflickor. Det gör Märta ondt att se, huru dessa stackars flickor ställa för sig, då de bli gifta. De kunna ej sy, tvätta laga mat eller baka och ha ytterst litet begrepp om arbete inom hus och hem. Fabriksarbetet är nästan det enda de kunna. Det hem, de bereda sina män, kan just icke hjälpa till att hålla dessa borta från krogen. Hemmet är smutsigt och slarfvigt, och där finns aldrig en bit lagad mat att få. De köpa ej tyg och sy kläder af åt sig och barnen, utan de köpa antingen färdigt eller ock låta de sy, hvilket ställer sig så ofantligt mycket dyrare. Penningarna räcka ej till, klädespersedlarna m. m. vandra till pantlånaren och svårigheten att få dem utlösta blir större och större. Så småningom mista de allt, hvad de äga; missnöje och fattigdom hålla sitt intåg. Till hustruns okunnighet sällar sig nu ock liknöjdhet. Märta såg, huru helt unga hustrur ej ens brydde sig om att vårda sin egen person, utan voro smutsiga, trasiga, okammade, och hon fann deras hufvudsakliga selsättning vara att hålla ett barn på armen eller i knäet och samtala med grannhustrurna. Ej under att mannen då icke trifves hemma, utan dukar under för begäret att söka sällskap på krogen. Och dock förtjäna många af dessa lika mycket som Karl Olsson. När barnen bli större, tänka Karl och Märta därför flytta till en annan stadsdel, så att deras barn ej må komma in i ett dylikt lif.

Hvad maten beträffar, så känner Märta ej till de nymodiga beräkningarna, att en man,

som arbetar, behöfver ungefär 118 gr. äggviteämnen, 56 gr. fett och 500 gr. kolhydrater för att vidmakthålla sin hälsa och sin arbetsduglighet, men hon förstår, att mannens och hennes hälsa är deras hela rörelsekapital. Hon har dessutom ett säkert märke på sig själf; hon vet, att när hon nöjt sig med klen föda några dagar, såsom när Karl var borta i Roslagen och begrafde sin far, så orkade hon ej sy eller sticka så mycket: hon blef så fort trött.

Sådan mat, som fru Berg trakterade sin man doktorn med, vet hon, att det ej är värdt att tänka på. Det skulle bli deras ruin, och hon måste se till att skaffa sig kraftig mat till långt billigare pris.

På hösten, när det är billigare, köper hon in vinterförråd af potatis, ärter, mjöl och sill samt saltar in fläsk och färskött. Längre fram, då det blir kallt, köper hon en ränta af ett fett kreatur. Af blodet gör hon palt och paltbröd, så att hon har hela vintern. Af inälfvorna gör hon sylta och korf, som saltas in så de stå sig. En del af lefvern späckar hon och steker färsk. På detta sätt får hon många kraftiga och mycket billiga mål. Märta har räknat ut, att på $\frac{1}{4}$ tunna sill gå omkring 70 rätt stora sillar. Om hon betalar 4 kr. därför, så blir detta mellan 5 à 6 öre för hvarje sill eller något mer än hälften af hvad den gällar styckevis i handeln. Detsamma blir förhållandet med potatis. En tunna potatis, som köpes i hamnen, innehåller 150 till 165 liter. Ifall 1 tunna à 150 l. kostar 3 kr., så blir priset på 1 liter 2 öre. Priset varierar naturligtvis efter varans godhet och för olika år, men förhållandet mellan parti- och mintupris blir ju ändå alltid detsamma: genom att köpa i parti sparar hon ungefär hälften. Ärtor, mjöl, fläsk och kött bli likaledes billigare, då man köper mer på en gång och vid de tider, då det är billigast. »Detta är ju också helt naturligt,» tänkte Märta, »ty handlanden måste hafva så mycken vinst på sin vara, att han kan lefva, betala hyra och afsätta något för framtiden, då han ej orkar arbeta.» Men att bidraga därtill ansåg hon sig ej hafva råd till, det finge de rike göra. Icke heller hade hon tid att springa och köpa för några öre än hos den ene handlanden, än hos den andre, utan hon tyckte sig bättre använda tiden vid sin sy- eller stickmaskin.

Bröd är i hushållet en ganska dryg utgiftspost, och för att få ned denna till det minsta möjliga så köper hon spisbröd från landet och bakar själf hemma, då hon har »långkok», så att hon sällan köper mjukt bröd, och, då hon någon gång gör det, köper hon oft sådant, som blifvit öfver från föregående dag. Detta är ej blott billigare och drygare, utan äfven hälsosammare.

Lutfisk har hon själf lärt sig bereda, och därigenom blir priset på den synnerligen billigt.

Märta köper allt kontant, ty hon har en särdeles stor skräck för att »komma i böckerna», men händer det någon gång, att hon tar på kredit, så ber hon om en okvitterad räkning, och denna sätter hon upp på en spik i köket, så att hon ständigt skall se, huru stor den är, och att den är obetald.

Fru Berg har dessutom lärt henne, att det är nyttigt för hälsan att hafva omväxling af mat; man blir annars led på maten och har då ej så stor nytta af den. Hon försöker därför att tänka ut så stor omväxling af rätter, som hennes inkomster komma ut med.

Följande förteckning öfver hennes middagsmål under några veckor visa, i hvad mån hon lyckats.

1.	
S. Kalops, potatis, hafresoppa	90 öre.
M. Färsk inkokt strömming, potatis, man-	
nagrynsvälling	40 »
T. Bräckkorf, rotmos, grönsoppa	50 »
O. Stekt flundra, potatis, ölsupa	55 »
Th. Pannkaka och kål	45 »
F. Späckad oxlefver, potatis, kål	55 »
L. Stekt palt, korngrönsvälling	40 »

2.	
S. Kåldolma, potatis, blåbärrsoppa	80 »
M. Lefverpudding, skorpor och mjölk	50 »
T. Stekt färsk sill, potatis, rotmos, man-	
nagrynsvälling	50 »
O. Starfsylda, potatis, snickersoppa	40 »
Th. Risgrönskaka, ärter	45 »
F. Lutfisk, potatis, ärter	45 »
L. Lungmos, potatis, köttisoppa	55 »

3.	
S. Oxstek, skärbönor, fruktsoppa	100 »
M. Salt sill, mjölkstufvad potatis, helgröns-	
soppa	45 »
T. Fläsk, bruna bönor, nyponsoppa	60 »
O. Lutfisk, potatis, hafresoppa	40 »
Th. Pannkaka, ärter	45 »
F. Bräckkorf, potatis, ärter	40 »
L. Salt kött, brynta rötter, tisdagsoppa	70 »

4.	
S. Pepparrotskött, potatis, köttisoppa	90 »
M. Silbullar, potatis, franska bröd o. mjölk	50 »
T. Paltbröd, fläsksås, hafresoppa	45 »
O. Stekt strömming, potatis, spenat, gröns-	
soppa	50 »
Th. Risgrönskaka, kål	50 »
F. Kabeljopudding, kål	45 »
L. Salt kokt strömming, senapssås, korn-	
grönsvälling	48 »

Är kassan klen, så få de dyrare middagarne återkomma ändå mera sällan, och många gånger lagas af de billigare (puddingar och sådant) så mycket, att det räcker till två middagar och blott behöfver stekas upp nästa dag, hvarigenom Märta kan spara tid och ved.

Medelpriset på middagarne blir 55 öre. För år blir alltså utgiften till middagar 200 kr.

Öfriga utgifter i veckan:	
7 liter söt mjölk	kr. 0: 93.
7 » skummad mjölk	» 0: 35.
Kaffe åt Karl och Märta (ej barnen)	» 0: 50.
Smör	» 0: 70.
Ost, mager	» 0: 30.
Mjöl och gryn till gröt	» 0: 50.
Bröd	» 2: 50.
Socker	» 0: 25.
Öfriga utgifter, såsom tvål m. m.	» 0: 50.

Kr. 6: 58.	
För hela året alltså	» 342: 16.
Middagarna	» 200: 00.
S: a kr. 542: 16.	

Karl Olssons räkenskaper för år:	
Hyra	kr. 175: 00.
Bransle	» 40: 00.
Sjukkassa	» 30: 00.
Ljus och gas	» 10: 00.
Skatt	» 30: 00.
Skolsaker	» 10: 00.
Skodon	» 40: 00.
Kläder	» 50: 00.
Mat	» 542: 16.
S: a kr. 927: 16.	

Inkomster	kr. 1,000: 00.
Hvarifrån dragas utgifter	» 927: 16.
Besparing alltså	kr. 72: 84.

Denna besparing insattes efter hand i sparbanken.

Märta's arbetsförtjänst går ej in i Karls räkenskaper, utan användes till kläder och hvad som för öfrigt kan göra hemmet trefligt. Därigenom kunna de skaffa sig saker, som de annars icke skulle få råd att köpa, men som gifva deras hem ett mera välmående utseende. Denna hennes arbetsförtjänst sätter henne också lättare i tillfälle att göra större uppköp på en gång. Hon förskotterar då af sin egen kassa.

Flossa-apparaten

Obs! Endast denna apparat berättigar till deltagande i Iduns pristävling. Bästa konstruktion. Prisbilligast. Förevisas dagl. vid vä- utställning i Industrisalset.

Liedbergs patent. Pris: 4 kr.

Liedberg & Bäckgrens maskinaffär

3 A Klara V. Kyrkogata, Stockholm

Kuggad.

Skiss.

När herr skraddaren och riddaren A. E. Göökh skulle aflägga besök hos fröken Anna Olander för att med henne träffa uppgörelse om lektioner för sin dotter Zulamith, tog han på sig en fin, gul sidenväst, satte på den vänstra handens pek- och ringfingrar två präktiga juvelringar och tog fram ur sitt etui och satte i den sjöblåskiftande halsduksrosetten en krånål af guld, besatt med äkta pärlor och en stor smaragd.

Och när han stigit in i fröken Olanders lilla bostad i en vindsкупа vid Skomakargränd, sjönk han full af behag ner i den lilla hvilstolen vid fönstret och lät hufvudet liksom af en händelse glida ner i den vänstra handen. Och o, hvad det glimmade och blixtrade i det lilla vindsrummets svaga belysning!

Lilla fröken Olanders hjärta klappade i aningsfull förbidan.

Det var fråga om lektioner. Ute på landet och nu under den stundande sommaren. Ville fröken Olander, som blifvit honom rekommenderad från det läroverk, där Zulamith gick, meddela hans dotter undervisning, så kunde hon ju möjligen hyra sig ett rum ute på Gåsön i närheten af skraddarens villa och låta Zulamith gå hem till sig och läsa.

Ja, visst ville hon. Komma ut på landet — tänk hvilken glädje! Olof, den lille brodern, som suttit där i sin stol, aftynad och maktlös under den långa vintern, skulle få komma ut i skärgården, till sol och luft och frihet. Anna jublade i sitt sinne.

»Och frökens lektionspris?»

»1,50 i timmen.»

»Hm — hm! En liten treflig lägenhet, det här, och billig, antar jag. Förlåt mig, hvad betalar fröken för den? Kanske är det kallt här, så att det går mycket ved åt. — Hm — En och femtio sa' fröken. Bra mycket det. Dock, lärdomen är för lifvet den. Och det är min mening, ser fröken, att Zulamith skall taga studentexamen. Hvita mössan, det är ändå något det! Flickan är begåfvad, ser fröken; hon har ovanligt lätt för sig, ser fröken, ett godt hufvud...!»

Och fröken såg.

Ett långt, spinkigt något i storblommig bomullsklädning med sidenrosetter. Två långa, slappt nedhängande armar, och två ljusblå ögon, som säkert aldrig sedan dibarnsåldern växlat uttryck.

»För att återgå till priset,» återtog skraddaren, »kan det inte bli litet billigare si så här på landet och i all enkelhet?»

»Jag har alltid ett bestämdt pris...»

»Nå ja, låt gå då! Det är inte värdt att knussa på lärdomen, inte. Farväl, fröken.»

Och juvelerna med ägare och ägarens dotter försvunno. Och det såg så fattigt ut i det lilla vindsfönstret, när den hvita handen, som stödt sig mot fönsterkarmen, icke längre hvilade där. Men det var, som om rum och allt lyst upp, när Anna tog sin lille bror i famn och jublade: vi få komma ut till landet, du, vi få komma till landet!

Om en vecka flyttade skraddare Göökhs familj ut. Och fröken Olander med sin lilla bror hade hyrt ett litet rum med förstugukvist alldeles i närheten för det billiga priset af 25 kronor för sommaren.

Och så började lektionerna.

Det blef ett tungt arbete. Zulamith var underkänd i de flesta ämnen och skulle nu

under sommaren läsas upp i sin klass. Men hon var slö och ointresserad och utomordentligt okunnig i sina stycken.

Fröken Anna hade under arbetstimmarne en ihållande förnimmelse af, att hon höll på att lyfta något riktigt tungt, något, som hon med ångestsvett i panna och kinder ändå aldrig skulle förmå att rubba ur stället. Och denna ljusblå, vattenaktiga blick, som satt fäst på henne under timmarne — utan en skiftning eller en ljusning... Gud — hvad den plågade henne. Och Zulamiths slöa efterslående af hennes egna ord med fränskiljande af själen i dem ljöd i hennes öron som tunga och enformiga ljud från ett trist och dödt dagsarbete.

Hon kämpade tappert emot dessa förnimmelser och försökte gifva så mycket hon kunde af sig själf i sin undervisning. Hon fann liknelser, som kastade skarpt ljus just på den oklara punkten, hon lät sin humor spela in i exemplen och översättningsproffen, men den ljusblå, vattenaktiga blicken förändrades ej. Det var som ett porslinsöga, måladt riktigt ljusblått och sött i hufvudet på en pariserdocka. Å!

Och därute under den stora lönnen satt hennes lille sjuke bror. Hon kunde så tydligt se honom från sin plats vid lektionsbordet. Han satt alldeles stilla. På de bleka kinderna hade sol och hafsluft åstadkommit en liten skiftning i rödt och brunt, och de lidande, mörka ögonen hade fått ett skimmer af ungdom, som de mähända aldrig ägt.

Hur gärna skulle ej Anna velat kasta de tråkiga läroböckerna i väggen, förbindligt bedja den unga Zulamith promenera hem till sig för att aldrig återkomma och i stället under fagra, flyktande sommardagar få sitta vid sin lille brors sida därute på mossan under den väldiga lönnen.

Hon hade så mycket hon skulle berätta för honom. Om molnen, som gled förbi, hvita och ulliga på himmelen, om vattnet, som glänste och glittrade i korta vågor invid stranden, där mäsarna kretsade af och an med en flykt, snabb som snitt af en knif, aftecknande sig så hvita, så hvita mot den blå himmelen och luften. Hon skulle ha samlat knippor af tång, doftande stormupprekt tång med stänk af skum och vågor och lagt hela fänget invid den lilles fötter — eller hon skulle ha skattat ängar och hagar på bär och blommor, bara för att se den tunga blicken ur de kära ögonen lysa upp. Men hon fick intet af allt detta. Där fick han sitta ensam. Och hon — *blessar, blessant, blessé*...

Hvad angick det henne, om *participe présent* hade ändelsen *ant* eller *icke* eller om »vi särade» hette antingen *nous blessings* eller *nous blessâmes*. Det var lifvet hon älskade — lifvet därute i den fria naturen vid den lille Olofs sida.

Tiden gick.

Sommaren var förluten och Anna Olanders arbete med Zulamith Göökh skulle bära frukt i en skriftlig examen vid läroverket.

Huru många gånger hade ej fröken Olander med pennan i hand räknat ut den lilla summa hon skulle erhålla som arvode för sommarens trälände arbete. Det var ju en hel liten förmögenhet hon knogat ihop på sina lektioner. Nu skulle visserligen hyran betalas, och räkningen på mjölk och grönsaker var inte så liten, den, men där skulle ändå alltid blifva en liten summa öfver, och för den summan skulle hon köpa så mycket, så mycket. Det var alldeles märkvärdigt

hvad en tre, fyra tiokronsedlar skulle räcka till allt. Matta till det lilla rummet i staden skulle köpas. Ja, det förstås, allra först skulle Olof få en ny vinterrock — och hon hade så när glömt det viktigaste af allt, Fältskärns berättelser, som han längtat så ifrigt efter och bedt sin syster så varmt om. Dessutom skulle där köpas husgerådssaker och kläder, taflor och prydnadsföremål — det var så roligt att tänka på allt, som de små sedlarna skulle kunna förvandlas till. — Zulamith hade varit inne i staden och pröfvats och blifvit kuggad.

Och hennes fader, herr skraddaren och riddaren Göökh, infann sig efter den sorgliga tilldragelsen hos fröken Olander.

Han kom med steg som af långa vågor, och juvelerna blänkte som fordom på händer och bröst. Han skulle göra upp, sade han.

»Frökens räkning,» sade han, »bebadade fröken skriva en räkning? För ordningens skull, ser fröken.»

»Här är den.»

»Sjuttio kronor. — Fröken Olander, ni torde veta, att Zulamith inte kom upp i sin klass.»

»Ja, jag vet det, och jag är uppriktigt ledsen däröfver, men räkningen blir icke desto mindre 70 kronor.»

»Icke desto mindre — hvilken ton,» skraddare Göökh hetsade upp sig, när han försökte att vara höflig, »ursäktar ni om jag tar mig friheten att påminna eder om en sak: ni har icke hållit edert löfte, att Zulamith skulle komma upp i sin klass, alltså känner jag mig å min sida löst från skyldigheten att uppfylla den öfverenskommelse —»

»Men herr Göökh, hör då.»

»Jag står fast vid, hvad jag sagt. Har ni icke kunnat afgifva ett sådant löfte, säger ni? Inte? Tror ni verkligen, att jag annars låtit min dotter, som är så begåfvad, taga så dyra lektioner?»

Anna Olander teg och betraktade skarpt herr Göökh. Hon kände sig så förunderligt matt i kroppen. Det var, som om benen veko sig under henne.

»Ja,» fortfor skraddaren och slog patetiskt ut med handen, »det är visst icke min mening att alldeles undandraga mig all betalning. Hyran här är jag villig att betala, men för öfrigt säger eder hederskänsla eder nog, att jag inga skyldigheter äger.»

»Det är ovärdigt.» — Anna Olanders stämma var alldeles kväfd.

»Se här äro 25 kronor. Var så god.» Och han lade två tiokronsedlar och en femma på bordet framför fröken Anna med majestätisk hållning och uttrycket af en, den där vet sig i allo hafva handlat som en gentleman.

Fältskärns berättelser — den nya öfverrocken, mattan — allt var förbi. Hvad skulle lille Olof säga, han, som gladt sig så mycket öfver alla penningar, som skulle flyta in i det lilla hushållet? Hvad skulle Olof säga?

Med ens drog det genom hennes minne, att hon ägde 25 kronor på sparbanksboken, just den summa, som skraddaren Göökh värderat hennes arbete till. Med en snabb åtbörd, full af förakt, sköt hon sitt tillämnade arvode öfver bordet fram emot herr Göökh. »Var så god och behåll edra penningar. Hyran betalar jag själf.»

»Har ni något vidare att tillägga, hvarför går ni inte,» sade de bruna ögonen mer än tydligt.

Herr skraddaren uppfattade situationen ute.

slutande ur ekonomisk synpunkt. Han strök ner sedlarna i sin plånbok. Men det gick långsamt och likasom om han ej varit rätt säker på sin sak. Ett tag såg det ut, som om han verkligen ämnat afstå dem. Han lät till och med undfalla sig ett ödmjukt: »nej, men alldeles för intet ska väl inte —» men då hade fröken redan vändt sig om, och han hörde dörren till det angränsande rummet häftigt slutas.

Därinne satt Olof. Anna ämnade tala om för den lille brodern, huru hennes förhoppningar gäckats, men nej, hon kunde det icke. Där måste tänkas ut något medel att få penningar. Den lille skulle ingenting få veta om alltsammans.

Och hon fann det.

Och hon öfverraskade sig själf med att hålla en liten monolog.

Vänta bara, sade hon, herr skraddare och riddare, visst hör det till, att skraddareräkningar förbli obetalta, men den här gången så... Jag skall skriva en liten skiss för Idun om Zulamiths examen, och hur det blef jag, som blef kuggad, och det vore väl också märkvärdigt, om inte skraddaren på det sättet ändå skall få betala mig Fältskärens berättelser åt lille Olof. —

Och fröken Anna Olander skref. Och Idun tog skissen, och på det sättet blef hon till sist ändå inte »kuggad».

Fröken Anna.

Litteratur.

Svenska bilder af Carl Snoilsky, med teckningar af Albert Edelfelt; Stockholm, Hugo Gebers förlag. — Få äro väl de, som ej läst och om igen läst dessa fosterländska bilder från en ärorik förfluten tid, och få äro nog de, som ej känt sig värmda och hänförda af dem. I en ädel form, full af malm och klang såväl som af känsla och poesi, uppullas här för oss, som bekant, tafior ur de betydelsefullaste århundradena af Sveriges historia från »gamle kung Göstas» dagar, då Sverige åter byggdes upp efter sin befrielse från utländskt förtryck, till dess den mest lysande stjärnan på nordens skaldehimmel gick upp och Tegnér under »Skogsvandringen» gjorde upprättningen till »Svea». Ej under således, att Carl Snoilskys »Svenska bilder» äro på god väg att varda lika så populära som Runebergs »Fänrik Ståls sagner». Båda dessa dikteyklar erbjuda och tacksamma motiv för en illustratör. Den finske skaldens verk har i en framstående svensk konstnär, prof. Malmström, för länge sedan funnit sin tecknare och illustratör; turen har nu kommit till den svenske skaldens verk att illustreras, och det egendomliga inträffar, att här är det en finne, den berömda målaren och tecknaren Albert Edelfelt, som får sig det ärofulla uppdraget anförtrödd.

Förläggaren har alldeles rätt, då han säger, att det ej varit någon lätt uppgift att på ett sätt, som fullt motsvarade det höga ämnet, illustrera dessa bilder. Men i värdigare händer än Edelfelts torde den ej heller kunnat läggas. I närmare ett hundratal teckningar, större och mindre, helsidsbilder och vignetter, uppullar konstnären tafior från olika tidskedan af vår kultur, våra bragder, våra lidanden, vår medgång och motgång. Sveriges minnen träda oss således till mötes med gripande sanning och med en tids- och naturtrohet, som måste aflocka artister och kännare odelad beundran. Vi hafva varit i tillfälle att taga den celebre konstnärens originalillustrationer i betraktande, och vi kunna försäkra, att många af dem äro sanna konstverk, hvilka, satta inom ram, skulle utgöra prydnader för hvilken salong som helst. Hvad som för öfrigt särskildt utmärker dessa illustrationer är, att de samtidigt bevara den historiska stämningen och så nära som möjligt sluta sig till de dikter, de äro afsedda att illustrera. Lika genialiskt som skalden själf har och tecknaren lyckats få fram den rätta tidsfärgen.

Men äro originalillustrationerna förträffliga, så äro reproduktionerna af dem det ej mindre. Inga kostnader hafva nämligen sparats för att låta arbetet framträda i ett skick, som anstår dess höga

poetiska och konstnärliga värde. För reproduktionen af teckningarna hafva alla nutidens förnämsta reproduktionsmetoder tagits i anspråk. Sålunda äro de i arbetet förekommande etsningarna utförda såväl å utlandets förnämsta reproduktionsanstalter som här hemma hos J. Cederquist och å W. Silfversparres grafiska anstalt, hvilken senare särskildt utfört flere charmanta ljustryck. Åtskilliga träsnitt hafva därjämte utförts af vår skicklige xylograf Gunnar Forsell. För öfrigt förekomma i arbetet flere heliogravyrer och i färger utförda planscher. Med ett ord: ingenting har sparats för att åstadkomma ett verkligt praktverk af monumentalt värde.

Hvad som särskildt torde intressera våra läsarinor är, att arbetet tryckes å Iduns tryckeri, från hvilket för öfrigt de senaste årens förnämsta illustrerade arbeten utgått.

Praktupplagan af »Svenska bilder», hvars första häfte i dagarne utkommit och väckt berättigadt uppteende, utgifves i 6 häften stor 4:o om 3 å 4 ark till ett pris af 2 kr. 50 öre pr häfte, hvilket torde få anses som särdeles billigt. Hela arbetet blir fullständigt färdigt till julen.

Huru man förlovvar sig.

Några betraktelser för Idun

af

Helena Nyblom.

(Forts.)

Ju mera bevakad den unga damen är, dess flere konster skall hon också hitta på för att på ett eller annat sätt kunna meddela sig med det älskade föremålet. Rosinas biljett i Barberaren är nog fortfarande typisk för en syd-ländsk ung dam, som själf tar sin kärleks-handel om hand.

När då den unge mannen icke längre kan uthärda det (hvilken tidpunkt inträffar rätt snart), tar han en eller flere till sina förtrogna, och efter att ha beskrifvit dem sina kval, förhör han sig om flickans namn, hennes familjeförhållanden, och underlåter icke heller att göra sig underrättad om hennes möjliga hemgift.

Motsvarar allt detta någorlunda hans önskingar, låter han sin passion få fritt lopp, skaffar sig tillträde till familjen, och eftersom de unga på förhand äro öfverens, går det lätt att få flickans ja-ord till den nyanmälde friaren.

I förnämna familjer mötas de unga, liksom hos oss, ofta i sällskapslivet, på baler, teatrar eller vid badorter, och få sålunda mera tid att samtala och förälska sig grundligt.

Föräldrarnes samtycke är dock också i Italien af mycket större betydelse än hos oss, och i familjer af hög rang och stora förmögenhetsvilkor äro de världsliga hänsynen till en passande likställighet hos båda parter ungefär desamma som i Frankrike.

I forna dar ingingos förlofningar i Italien (liksom förr hos oss) genom uppgörelse af de ungas föräldrar, hvarvid man blott tog hänsyn till yttre fördelar för de respektive familjerna, ofta utan att de blifvande makarne ens sett hvarandra.

Howells skildrar, huru man i Venedig firade en förnäm förlofning på dogernas tid.

När förlofningen hade blifvit afgjord mellan båda parternas föräldrar, begaf sig brudgummen till dogepalatset, där man på gården uppläste kungörelsen om förlofningen för allmänheten, och där brudgummen mottog sina manliga vänners lyckönskningar.

Den dag, då förlofningskontraktet skulle underskrivas, var den tillkommande brudgummen med alla sina vänner och stadens högsta ämbetsmän inbjudna till fest i brudens föräldrapalatset. Vid palatsets dörr mottogos

gästerna af brudens far och fördes upp i fest-salen, där inga damer fingo vara närvarande.

Därpå blef bruden förd från sina rum och framställdes för brudgummen och hans vänner. Hon bar en krona af pärlor och diamanter på hufvudet, och hennes hår var utslaget öfver hennes skuldror, blandadt med långa, fina guldrådar. Hon hade örhängen af tre stora, hängande pärlor, och på sin bara hals ett halsband af spetsar och juveler, hvarifrån en lång, fin juvelkedja föll ned på hennes bröst.

Öfver klädningen bar hon en väst af guldtyg, hvarifrån långa ärmar hängde ned, öppna från armbågen till handen.

När därefter förlofningsceremonien var förbi, gick bruden långsamt rundt omkring salen vid ljudet af flöjter och trumpeter och gjorde en lätt böjning på hufvudet för hvar gäst, hvarefter hon vände tillbaka till sina rum. Men om en gäst kom senare än de andra, kom hon ut igen för att åter gå rundt och hälsa.

Till sist följdes hon ned på gården, där hon mottogs af ett följe adelsdamer, som lyfte henne på en tron, betäckt med dyrbara tyger, ned i en öppen gondol, och ledsagad af en hel flotta af gondoler med uppvaktning, begaf hon sig bort för att aflägga besök i alla de kloster, där någon af hennes släktingar var nunna.

All denna officiella prakt, hvarmed förlofningen firades, ansåg man nyttig för att trygga giftermålet. Italiens historia kan uppvisa flere blodiga skådespel och långvariga fejder till följd af brutna förlofningar, och om ett parti var önskvärdt, skyndade man sig att göra förlofningen så bekant och erkänd som möjligt.

Ännu långt fram i medeltiden var det bruk i Venedig, att familjefäderna förde sina döttrar till ett slags marknad, där de unga männen kunde taga dem i skärskådande och välja sin brud.

Denna marknad hölls i St. Pietro di Castello Olivolo, och de unga damerna, som med sina föräldrar begåvo sig dit, voro redan på förhand klädda i ett slags bruddräkt, hvit, och med utslaget hår, och bärande sin hemgift i en liten väska om halsen. De unga männen, som från alla sidor af lagunerna kommo till marknadsplatsen, kunde då i fred mönstra de olika skönhetserna och lyfta på deras hemgift-väskor. Det hände nog också då, att ett och annat par förut voro öfverens, och att därför förlofningen snart blef sluten.

När de unga damerna hade fått afsättning, höll biskopen en predikan och gaf dem sin välsignelse. De unga männen togo sina utvalda och deras hemgift med sig, och man begaf sig bort för att gifta sig.

Detta sätt att arrangera giftermål förefaller en ju tämligen affärsmässigt, men det har sin stora motsvarighet i många förlofningar, som ingås ännu i dag, och där det icke en gång är frågan om, att den unge mannen skall bli intagen af sin bruds yttre personlighet.

En nutidstypisare i goda omständigheter förblef länge unkarl. En af hans väninnor, som själf var lyckligt gift, ville på alla möjliga sätt öfvertala honom att ingå i det heliga äkta ståndet.

Mannen i fråga hade alldeles ingen lust därtill. Han förde ett angenämt och oberöende lif i sin närvarande ställning och var rädd, att hans förmögenhet, som var tillräcklig för en att lefva fritt och gladt, skulle bli otillräcklig för två eller flere.

Men den unga frun lät sig icke afskräckas. Hon försäkrade, att hon kände en ung dam,

Fotogénköket "PRIMUS" är hittills öfverträffadt 100,000 st. ru tillverkade och sålda. Säljes i alla Jern- & Bosättningsaffärer.

Varnas för värdelösa efterapningar. B. A. Hjorth & Co. 5 Klara N. Kyrkogata. Stockholm.

"PRIMUS MATTAN" Pris 75 öre st. förekommer absolut all öfverkokning & vidbränning.

aldrig tyckt riktigt om; de äro så genomskinliga och farliga. Hon trodde bestämdt, att unga fröken delade hennes smak, ty denna sökte sig gärna in i hörnet med den lilla bekväma soffan, som till hälften doldes af det tunga draperiet — där hade hon suttit, fröken nämligen, men hon, flugan också, under en half vals den aftonen, tillsammans med den ståtliga gardeslöjtnanten, hvilken flugan förut hört säga att den unga fröken var utomordentligt söt. Det var nu en åsikt, som flugan inte alldeles kunde dela, ty hon för sin del föredrog i detta fall mycket den stora tårtan, på hvilken hon haft sin plats under hela supén. Hon visste till och med fullkomligt säkert, att den var sötare; ty för att göra en jämförelse hade hon just i det förutnämnda ögonblicket flugit fram och kysst den unga flickan på de friska, röda läpparna. — Men då skulle man sett hvad han, löjtnanten, fick för en afundsjuk min! Och flugan blef genast bortschasad. Ty *tre* — det är alltid en för mycket! Och då blir »den tredje» bort-jagad!»

»Ja, man kan bli afundad fastän man bara är en förbisedd och föraktad liten fluga,» instämde sömmerskeflugan. Ty hon hade, aftonen före den nämnda balen, suttit uppe tillika med sömmerskan, som höll på att fästa de sista rosetterna på frökens rosafärgade sidenklädning, och hade då hört den lilla sömmerskan önska: »Ack, den som nu vore en fluga och finge se på därefter på festen i morgon kväll!»

»Vi flugor äga många företräden,» inföll en annan fluga, som tagit in hos den unga poeten, hvilken behodde en dublett i en annan del af vindsvåningen. »Jag har hört honom önska sig vara riktigt bevingad,» sade hon. — Men hvad den bostaden för öfrigt angick, så var flugan inte nöjd med den — hon tänkte flytta. Han, poeten, åt sina mål ute — om han för resten åt några alls, hvilket flugan inte visste, och hon kunde inte lefva af bara cigarrer, fastän hon hört att cigarrbutikens ägare därefter gjorde det; tvärtom var det just cigarr-röken hon afskydde och den skulle väl slutligen komma att jaga henne ur huset. Hade hon inte tagit sig fast där för vintern, skulle hon inte ens ha stannat så länge. Nej, hon kunde inte finna, att det där var något poetiskt lif. Det var bara

i ett fall, som hon och den unge mannen hade samma smak, och det var att de ibland brukade vara ute och surra.»

»Våren prisas som en härlig tid,» inföll en stor, äldre fluga för att byta om ämne, »men jag har hunnit lära mig, att den äfven har sina obehag och faror. Först har man den här besvärliga vårstädningen, då mattorna tas af och alla fönster öppnas, så att man blir störd i sin vinterro. Jag är känslig för drag; och vill man flyga ut på en stund, kan man råka att se sig utestängd, när man vill in igen. I somras bodde jag på landet, men där var det ondt om mat. Jag fick lof att noga undersöka kalfsteken, som kokerskan köpte hem från staden till hvar söndag, för att känna om den var bra. — Och på landet har man svallorna, de närgångna hyresgästerna, som hyra sig in under takasen! Dem kan man då bli alldeles uppäten af! Ja, bara man tittar ut — vipps! kan man löpa fara att sluta sina dagar i gapet på en svalunge — ett bra prosaiskt slut för en varelse med vingar! — men »slakten är värst,» säger ordspråket.»

»Det finns också andra faror på landet,» sade professorsflugan, som gärna ville ha något att säga. »Professorn skref i höstas en afhandling om svamparna, och då fick jag teoretisk känedom om *flugsvampen*.»

»Människorna göra allt för att sammansvärja sig emot oss,» genmålde en fluga, som hade sitt logis hos ingenjören i tredje våningen. »Men de äro inte så farliga med sina teorier. Jag undrar just om någon i detta uppfinningarnas tidevarf ännu utfunderat något osvikligt medel att utrota flugorna? Nej, vi äro dem för kloka! Och jag tror att vår tillvaro kommer att räcka så länge som deras, hur gärna de än vilja bli oss kvitt och hur de svänga sig med ordstäfvet »att dö som flugor.»

»Hvad det beträffar med farorna på landet,» återtog sömmerskans fluga, »så går det då precis lika lätt att drunkna i en gräddskål i staden. Det har jag erfarenhet af — och hvad jag var slokvingad, när jag slutligen lyckades krypa upp på skaffet af en sked!»

»Och hvad göra vi dem egentligen för ondt, som de förfölja oss för?» tillade en fluga från ett

angränsande hus. »De tycka, att vi äro för oroliga af oss — men jag försäkrar att det finns många människor, som göra lika mycket väsen för ingenting.»

»Och hvad de äro inbilska!» inföll en annan. »Häromdagen var jag på cirkus — men det var då rakt ingenting att se deras akrobater. Då kan jag bra mycket bättre gå i taket; och om man skulle be dem promenera uppför en glastruta, finge man väl se!»

»En gång,» berättade ännu en annan, »har jag räddat huset, där jag bodde, från eld och brand. Jag stack sonen i huset så skarpt på pannan, att han vaknade och fann att han somnat ifrån ljust om kvällen; och hade det fått brinna ned, hade lågan ovillkorligt antänd tidningen, som låg bredvid på bordet. Men han förstod aldrig, att det var jag, som väckt honom, utan hade i stället så när slagit till mig i hastigheten. Nej, han tillskref det bara »sin goda tur» — den får då hedern för allting! Men om människorna bara ville se, hur stora verkningar »småsakerna» ofta kunna åstadkomma här i lifvet, så skulle de inte vara så högfärdiga!» —

Men — hvad var detta? — en regndroppe! Och i ett nu voro alla flugorna skingrade. Ett moln på himmelen jagade bort hela den glammade skaran — sällskapslifvet tål inga oväder. Då söker hvar och en sitt igen, söker skydd hvar han kan, och allt det glädliga surret tystnar. — Så där går det till i flugvärlden, och så går det stundom också till i människovärden. Kanske äro de inte så olika?

Hedvig Indebetou.
—ster—

Innehållsförteckning.

Hilma Angered-Strandberg; af Ellen Key. (Med porträtt). — Septembervår; dikt till tårnorna, af Johan Nordling. — Arbetarhem; af Sofi Nilsson. — Kuggad; skiss af Fröken Anna. — Litteratur. — Huru man förlorvar sig; några betraktelser för Idun af Helena Nyblom. (Forts.) — Ur notisboken. — Teater och musik. — Flugorna; af Hedvig Indebetou. — Tidsfördrif.

Sidsfördrif.

Redigeras af Sophie Linge.

Bidrag mottagas med tacksamhet.

Logogryf.

En landtbo är jag. Ut i staden
En ful figur jag skulle göra,
Jag bland palatsen, hela raden,
Totaleffekten skulle störa
Och säkert bli en kvistig fråga,
Så för de höga som de låga.
Kusiner har jag nog därinne,
Som äro sirliga och sköna,
De lefva än uti mitt minne
Från tider då vi, ännu gröna,
Tillsammans hade stunder ljufva
På barndomshemmets lugna tufva.
Men nu kantänka de ej vilja
Om landets fröjder mera tala,
På äng och åker de ej skilja,
Ej värda ens en ruttan spala.
Farväl kusiner! Jag er lämnar
Åt edert värde. Och publiken
Nu säkert anar att jag ämnar
Mig själf utställa åt kritiken.
Mitt stackars jag. Hur skall jag kunna
Behag för edra ögon finna?
Men om blott tid ni vill mig unna,
Jag skall terränger för er vinna,
Och hvad för fäfat eljes ligger,
Jag värna skall, om ni mig tigger;
Och får för ondsint tjur ni springa,
Ty sådant händer ju ej sällan,
Så skall er tjänare, så ringa,
Snart bringa besten uti fällan,
Me'ns ni helt lugnt kan retirera
Och med er klyfthet briljera.
Ja, sådan är jag i det hela,
Men vill ock gärna för er alla
På mina ringa krafter dela
Och för er fot i stycken falla.

Hvad jag af hyllning ville ge dig,
Om jag dig kände. Hvad man plär
Benämna den som ej är redig.
Ett namn för den ej snillrik är.
En färgton som uti november
En ruskdag brukar bjuda på,
Och hvad som sedan i december
Med slutadt värf till ro får gå.
Hvar bondens blick med glädje
stannar,

När rågen hvitnar där till skörd.
Hvad flickan blir, när mamma bannar.
Hvad lätt af »våtan» blir förstörd.
Ett hinder utaf blad och grenar,
Tätt sammanfogadt i din väg.
Hvad frodas uppå äng och renar
Vid sommardag? — vet du, så säg.
Ett vackert grönt effektfullt bryter,
Mot bottenfärg af annan sort,
Men matmor det ändå förtryter,
Och köksan får det taga bort.
En runa som på bragd kan tyda,
Men ock på råhet och skandal.
Hvem bör sin husbond's order lyda?
Hvad går igen i sång som tal?
En man som väl kan ödmjuk vara,
Men ständigt dock sitt hufvud bär
Högt öfver mängden. Hvem får fara
Från ort till ort? — En möbel kär.
Hvad som för mängden först fick värde
När det till sist förloradt blef.
Hvad Pål af domaren begärde,
Då han blef fälld för underslef.
Och nu jag sparat har det bästa,
Ty det vill flyta ofvanpå,
Och det förutan kan din nästa
En god kopp kaffe knappast få.

S. L.

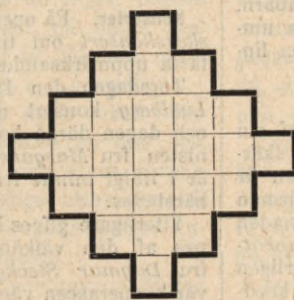
Ordförvandlingsgåta.

- 1) disk erlo: stad i Danmark.
- 2) rek piga Lena: del af Medelhavet.
- 3) en öja nog: fisk.
- 4) egg kil Uven: promenadplats i närheten af Stockholm.
- 5) naken zar ebud: bibliskt namn.
- 6) yr Brute anc: stad i England.
- 7) res lut: klädespersedel.
- 8) repa lod: rofdjur.

- 9) kur e mara: handverkare.
  - 10) saltt Lisa 1: maträtt.
  - 11) en last dag: station i Götaland.
  - 12) hist n Ciri: fruntimmersnamn.
  - 13) Söla mar: badort i Sverige.
  - 14) Ägir ne fa: krydda.
  - 15) nesa s svind: fågel.
- Begynnelsebokstäfverna bilda det latinska namnet på en af våra vanligaste vilda blommor.

G—p.

Diamantgåta.

- 1) Bokstaf, 2) badort i Sverige, 3) indisk gudomlighet, 4) ädelsten, 5) bibliskt ryktbar ort i Palästina, 6) abstrakt substantiv, 7) bokstaf.

B—a

Fyrkantgåta.

11	5	8	6	5	1
5	1	9	2	6	6
8	9	2	10	1	7
6	2	10	4	3	1
5	6	1	3	1	10
1	6	7	1	10	9

Mitt andra är en fridsam plats,
För andakt och för bön.
Mitt första ville gärna Mats
Från skolan. Men det rön
Han gör, att lärarn för hans far
Mitt femte kort och godt.
Mitt tredje uti alla dar
Bland nöjen främst har stått.
Mitt fjärde vägarne nog lär'
Att bli, när regntid rår.
Mitt sjätte finns i Skåne, där
Man landtbruk lära får.

Siffrorna ersätts med bokstäfver,
hvilka lästa från vänster till höger
samt uppifrån och ned bilda samma ord.

Vanja.

Lösningar.

Logogryfen: Sammanatt; somna, »Omna» (drottning »Omna» har sin hofhållning i det inre af Omberget vid Vettern), osar, natt, »mor», mata, sommar, morna, Arno, amma (med + ett m = mamma), mamma, om, som, att, mota, trasa, Trossa, Nora, atom, roman, ort, rast, »ornat», so, snara, sot, snart.

Apokopen: Pipa, pip, Pi.

Anagrammet: Hufvudordet är *sadla*, hvars bokstäfver omflyttade bilda *adlas* och *Ladas*.

Tabula magica:

10	3	9	19	11
4	23	11	6	8
15	10	7	5	15
10	15	13	4	10
13	1	12	18	8

